

Eli-Anne Vongraven Eriksen, Thomas Brandt Fibiger,  
Saer El-Jaichi

## Introduksjon

Til dette åpne nummeret av *The Scandinavian Journal of Islamic Studies* (SJIS) ønsket vi bidrag fra forskere med ulike disiplinære bakgrunner, fra tverrfaglige perspektiver og over et bredt spekter av temaer. Det fikk vi, og et variert nummer har det blitt, i tråd med tidsskriftets mål om å publisere artikler om muslimer og islam i Skandinavia, eller forskning på muslimer og islam utført av forskere tilknyttet et skandinavisk universitet. Nummeret består av tre artikler og to essay, som til sammen gir en god smakebit på hvor varierte forskningsfelt og temaer islamforskere i Skandinavia opererer innenfor og med. Videre inneholder det to bokanmeldelser og to “møt en doktor”.

I artikkelen “Vi har Bibelen, muslimene har Koranen”. Konstruksjoner av den muslimske andre i barneboken *Karsten og Petra feirer id’*, undersøker Amina Sijević Selimović og Tonje

**Eli-Anne Vongraven Eriksen** er førsteamanuensis ved Institutt for lærerutdanning, ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Hennes forskningsinteresser er knyttet til islam og muslimer i Norge, samt fagdidaktiske spørsmål omhandlende Kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE)-faget i skolen.

**Thomas Brandt Fibiger** er lektor i Arabisk- og islamstudier på Aarhus Universitet. Han har vært med i redaksjonen for *Scandinavian Journal of Islamic Studies* siden 2016. Hans forskning fokuserer især på de arabiske Golf-stater og de senere år også ud mod det Indiske Ocean.

**Saer El-Jaichi** har en ph.d. i islamiske studier fra Københavns Universitet med afhandlingen *Early Philosophical Sufism* (2018) og har vært med i redaksjonen for SJIS siden 2016. Udover sin forskning har han bidraget til flere publikasjoner, der handler om islamisk idéhistorie, filosofi og globale sikkerhetstemaer, og han medvirker jævnligt i debatter og foredrag om arabisk tænkning og kultur.

Baugerud hvordan islam og muslimer presenteres og representeres i en bildebok som henvender seg til barn i barnehagealder. Karsten og Petra er en meget populær norsk bok- og TV-serie, som også er kjent i andre skandinaviske land (i Danmark under navnet Kasper og Sofie). Gjennom å gjennomføre det de selv omtaler som en dekolonial analyse, viser Selimović og Baugerud hvordan enkelte presentasjoner av islam og muslimske praksiser i barneboka spaltes gjennom et kristendomsprisme, og hvordan dette er tett knyttet til andregjøring. Selv om forfatterne anerkjenner at presentasjoner av religion og kultur beregnet for barn må inneholde noen forenklinger, så retter de i denne artikkelen et kritisk blikk mot hvordan forenklingene gjøres, og mulige konsekvenser av disse. Med denne artikkelen ønsker Selimović og Baugerud å styrke barnehagelærerens leserkyndighet, eller barnebok-litterasitet, gjennom å tilby verktøy for kritisk lesning. På denne måten henvender artikkelen seg direkte til barnehagelærere, og studenter og ansatte ved barnehagelærerutdanninger. Materialet og analysen er også relevant for studenter og ansatte i religions- og etikkfaget i grunnskolelærerutdanningene, religionslærere i småskolen spesielt, og religionslærere generelt, samtidig som tematikken representasjoner av islam og muslimer vil være interessant for flere.

To av tekstene i dette nummeret tar utgangspunkt i en offentlig debatt som har gått i flere skandinaviske land de siste årene, om betydningen av Det Muslimske Brorskap i Europa og Skandinavia. Jesper Petersen gjennomgår i sin artikkel 'Infiltrationsnarrativen: Case-studie af Florence Bergeaud-Blacklers bog Broderismen' en bok av denne franske antropologen, som ble utgitt på fransk i 2023 og oversatt til dansk i 2024 (samt svensk i 2025). Boken har ført til mye debatt i dansk (og fransk) presse, hvor blant annet islamforskerne Lene Kühle og Manni Crone har listet opp en lang rekke med feil og uriktige referanser, mens andre har forsvart boka, som en annen dansk islamforsker, Thomas Hoffmann, har skrevet forordet til. I sin artikkel diskuterer Petersen hvordan Bergeaud-Blackler konstruerer en fortelling om at Det Muslimske Brorskap har infiltrert muslimer i Europa, og at debatten har ført til et forumskifte, fra en akademisk fagdebatt til en offentlig mediedebatt, men også til en debatt som trekker inn i domstolene, idet Bergeaud-Blackler har truet sine kritikere med rettssaker. Dessuten fremhever Petersen en epistemisk motsetning i vurderingene av Bergeaud-Blacklers bok, som peker på at leserne, anmelderne og debat-

tørene forstår boken med svært forskjellige utgangspunkt og på motsatte premisser, noe som ifølge Petersen utgjør et problem for både den faglige vurderingen og den offentlige debatten. På denne måten belyser debatten om boka forskjellige perspektiver på islamstudier, og i Petersens artikkel fremheves spesielt ulike perspektiver i dansk offentlighet.

Flere kritiske perspektiver på Bergeaud-Blacklers konklusjoner bringes også til torgs i Bjørn Olav Utviks anmeldelse av boken i dette nummeret.

Jonas Otterbecks essay 'Den förvirrade svenska etikdiskussionen' tar også utgangspunkt i en debatt om Det Muslimske Brorskap, lokalisert til Sverige og med fokus på en avhandling om brorskapets innflytelse i Sverige, skrevet av Sameh Egyptsson og forsvart ved Lunds Universitet i 2023. Avhandlingen ble gjenstand for stor debatt i Sverige, blant annet fordi Egyptsson pekte ut navngitte personer som skulle være medlemmer av Det Muslimske Brorskap. Debatten fokuserte derfor på spørsmål om forskningsetikk, og hvorvidt og hvordan Lunds Universitet og det svenske akademiske systemet hadde vurdert de forskningsetiske sidene ved avhandlingen korrekt og tilstrekkelig. Otterbeck behandler ikke selve avhandlingen i sitt essay, men bruker saken som utgangspunkt for å diskutere spørsmål om forskningsetiske vurderinger og de problemer som er forbundet med dette i praksis. Både i Sverige og andre land skal forskningsprosjekter i dag forskningsetisk vurderes og godkjennes i forhold til beskyttelse av personer og data, en praksis som særlig er integrert etter EUs databeskyttelsesregulativ (GDPR) fra 2018. Imidlertid kommer inspirasjonen til dette fra helsevitenskap (til beskyttelse av pasienter og deltagere i kliniske forsøk), og det oppstår ofte tvil og uklarheter når disse modellene overføres til humanistisk forskning. Otterbecks essay kan derfor fungere som et innspill i diskusjonen om forskningsetikk og databeskyttelse, og inviterer til ytterlige refleksjoner rundt disse praksisene og deres grunnlag, noe som kan være relevant for alle som arbeider med nåtids islam og muslimer, og andre innenfor humanistiske forskningsfelt.

I artikkelen 'Fatimidiske forbindelser: Religiøs infrastruktur og tæt transregionalisme blandt Dawoodi Bohra-muslimer i Det Indiske Ocean' undersøker Mattias Gori Olesen, Isha Dubey, Cecil Pallesen, Uwe Skoda og Thomas Fibiger en minoritet som hittil har vært relativt underbelyst i studiet av nåtidig islam: nemlig den ismaili-shiitiske minoritetsgruppen Dawoodi Bohra,

og bohra-muslimenes historiske og nåtidige forbindelser på tvers av Det indiske hav. Artikkelen springer ut av et flerårig forskningsprosjekt som kartlegger den fatimidiske arv og dens betydning for bohra-muslimenes religiøse selvforståelse, og fokuserer på hvordan arkitektur, ritualer, institusjoner og sosiale nettverk fungerer som infrastruktur som binder et globalt spredt samfunn tett sammen. Artikkelen introduserer prosjektets teoretiske ramme, herunder begrepet “tett transregionalisme” (thick transregionalsime), og kombinerer historiske analyser med etnografiske studier fra blant annet Mumbai, Kairo, Tanzania og Dubai. Gjennom disse empiriske eksemplene viser forfatterne hvordan bohra-muslimenes materielle og visuelle praksiser, særlig den såkalte nyfatimidiske arkitektur, avspeiler en middelaldersk fortid og samtidig gjør det mulig for dem å skape sammenheng, autoritet og religiøs orientering i en moderne, transregional kontekst. Dermed belyser artikkelen hvordan historiske referanser aktiveres i nåtidige praksiser og bidrar til opprettholdelsen av et globalt, men tett forbundet religiøst fellesskap. Forfatterne fokuserer spesielt på samspillet mellom religiøs autoritet, materialitet og transregional mobilitet, og bidrar dermed både til studiet av islam i Det indiske hav og til bredere diskusjoner om religion, infrastruktur og globale forbindelser i humanistisk forskning.

Essayet ‘Conversations on Muslim Piety: Reflections from a Nordic Research Network’, skrevet av Catharina Raudvere, Simon Stjernholm, Anders Ackfeldt, Susanne Olsson og Ingvild Flakerud, beskriver etableringen av et tverrfaglig nordisk forskningsnettverk og hvordan nettverket har organisert og gjennomført tre internasjonale workshops over temaet muslimsk fromhet i perioden 2022-2024. I essayet oppsummerer og reflekterer forfatterne over hovedtemaer som har vært gjenstand for samtaler og diskusjoner under workshopene, hva de har oppnådd gjennom disse, og hvordan fremtidige forskningsprosjekt kan springe ut fra deltagernes erfaringer fra de tverrfaglige samtalene og samarbeidene. Essayet viser hvor fruktbart og viktig det er å etablere tverrfaglige nordiske forskningssamarbeid omhandlende islam og muslimer, og kan gi inspirasjon, og fungere som en veiviser, til å gjøre nettopp dette.

I dette nummeret deler vi også Bjørn Olav Utviks anmeldelse av Florence Bergeaud-Blackler, *Broderismen. Sådan undergraver islamister de vestlige samfund*, (2024), og en anmeldelse av Francesco O. Zambonis *At the Roots of Causality*:

*Ontology and Aetiology from Avicenna to Fakhr Al-Dīn Al-Rāzī*, (2023), forfattet av Magnus Brandt Nielsen. Til slutt har vi gleden av å presentere to nye doktorer, Dr. Amna Mahmood og Dr. Edin Kozaric, som er intervjuet av Douglas Mattsson.

Vi er svært takknemlige for bidragene som har kommet inn, og ønsker å rette en stor takk til alle bidragsyterne.